

Efektivnost a použitelnost metod kriminalistické taktiky

Anotace: Příspěvek má přispět k seznámení odborné veřejnosti s názory vyšetřovatelů, které byly získány formou empirického výzkumu prováděného za pomoci dotazníkové metody a metody řízeného rozhovoru se 120 respondenty a které se týkaly posouzení efektivnosti a použitelnosti kriminalisticko-taktických metod.

Klíčová slova: kriminalisticko-taktické metody, efektivnost kriminalisticko-taktických metod, použitelnost kriminalisticko-taktických metod.

Cílem tohoto empirického výzkumu za použití dvou metod, a to dotazníkové metody a metody řízeného rozhovoru¹, je zjištění základních poznatků k posouzení efektivnosti a použitelnosti kriminalisticko-taktických metod. Výzkum byl prováděn v souvislosti s mojí disertační prací na téma „Kriminalisticko-taktické metody v činnosti kriminální policie“. Výsledky tohoto výzkumu naznačují, dle názoru vyšetřovatelů, míru efektivity při používání jednotlivých kriminalisticko-taktických metod a míru použitelnosti těchto metod. Výsledky výzkumu se vyznačují určitou vypovídající schopností ve vztahu k činnosti vyšetřovatelů. Efektivita jednotlivých metod vypovídá o schopnosti vyšetřovatelů připravit se na průběh jednotlivých kriminalisticko-taktických metod, kvalitu jejich provedení a rozsah jejich teoretických a praktických zkušeností. Zároveň vypovídá do určité míry o závislosti efektivnosti na četnosti použití jednotlivých metod. Výzkum má přispět k zjištění, na jaké úrovni je efektivnost a použitelnost v rámci prováděného vyšetřování, a vést k zamyšlení do jaké míry lze efektivnost a použitelnost ovlivnit.

Pro výzkum dotazníkovou formou byla využita skupina o celkovém počtu 105 vyšetřovatelů u kterých byla stanovena základní podmínka, kterou byla praxe ve vyšetřování v délce deseti let. Vyšetřovatelé byli vybráni ze tří regionů, kde dochází k nejvyššímu nápadu trestné činnosti, a to ze severočeského regionu, severomoravského regionu, středočeského regionu (včetně Prahy). V každém regionu bylo 15 vyšetřovatelů z Okresních ředitelství Policie ČR, 10 vyšetřovatelů z úrovně Krajských zpráv Policie ČR a 10 vyšetřovatelů z útvarů Policie ČR s celostátní působností.

Pro výzkum formou řízeného rozhovoru byla využita skupina o počtu patnácti vyšetřovatelů, u kterých byla stanovena základní podmínka, kterou byla praxe ve vyšetřování v délce deset let. Z patnácti vyšetřovatelů bylo pět vyšetřovatelů z Okresních ředitelství Policie ČR, pět vyšetřovatelů z úrovně Krajských zpráv Policie ČR a pět vyšetřovatelů z útvarů Policie ČR s celostátní působností.

Pro výzkum byly stanoveny tři základní hypotézy :

- a) četnost využívání kriminalisticko-taktických metod je vysoká
- b) efektivita kriminalisticko taktických metod je vysoká
- c) rekognice patří mezi kriminalisticko-taktické metod, které jsou nejčastěji využívány a jejichž efektivita je jedna z nejvyšších mezi těmito metodami, přičemž její efektivita je srovnatelná s efektivitou uváděnou v dalších výzkumech.

Mezi základní hypotézy byla zařazena také hypotéza, že rekognice je jednou z kriminalisticko-taktických metod, které jsou nejčastěji využívány a jejichž efektivita je

¹ Kolektiv autorov *Kriminologia – všeobecná část, 2. diel*, str. 67, Bratislava : Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 175 s. ISBN 80-8054-394-1

jedna z nejvyšších, neboť rekognici měl být, na základě zjištění získaných tímto výzkumem, věnován navazující výzkum, prováděný v rámci mé již uváděné disertační práce.

Výzkum dotazníkovou metodou spočívá ve zpracování písemných otázek s alternativními odpověďmi, kde respondent buď vybírá jednu z variant, či hodnotí v rámci dané škály. Výzkum řízeným rozhovorem spočívá v kladení dopředu připravených otázek, které jsou v standardizovaném dotazníku a do kterého jsou zapisovány odpovědi. Interpersonální vztah umožňuje důkladné proniknutí k problému a získání doplňujících poznatků.

Respondentům byly v rámci výzkumu položeny dvě otázky, které se týkaly posouzení efektivnosti a použitelnosti kriminalisticko-taktických metod. Efektivnost a použitelnost kriminalisticko-taktických metod byla posuzována na základě následujících otázek:

1/ Jak často jsou ve Vaší praxi využívány následující kriminalisticko-taktické metody?

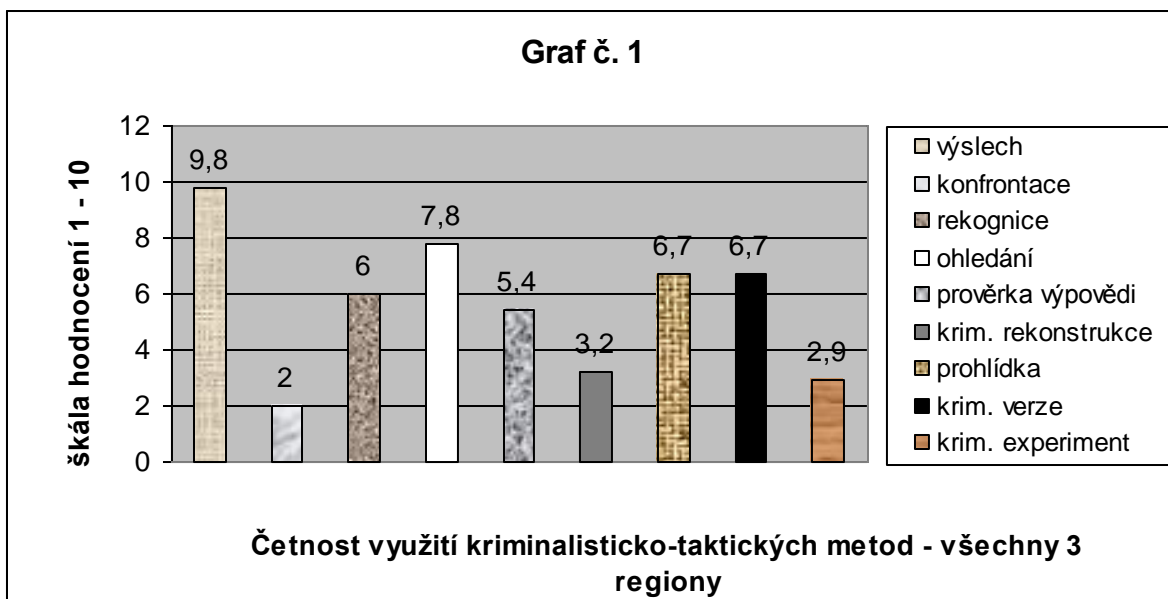
a) výslech b) konfrontace c) rekognice d) ohledání e) prověrka výpovědi f) kriminalistická rekonstrukce g) prohlídka h) kriminalistické verze ch) kriminalistický experiment (použijte číselnou škálu od jedné do deseti, kde doposud nevyužitá metoda ve Vaší praxi bude ohodnocena č. 1 a častěji využívané metody ve škále od č. 2 do č. 10, přičemž nejvíce používaná metoda bude ohodnocena č. 10)

2/ Jaká je dle Vašeho názoru efektivita následujících kriminalisticko-taktických metod?

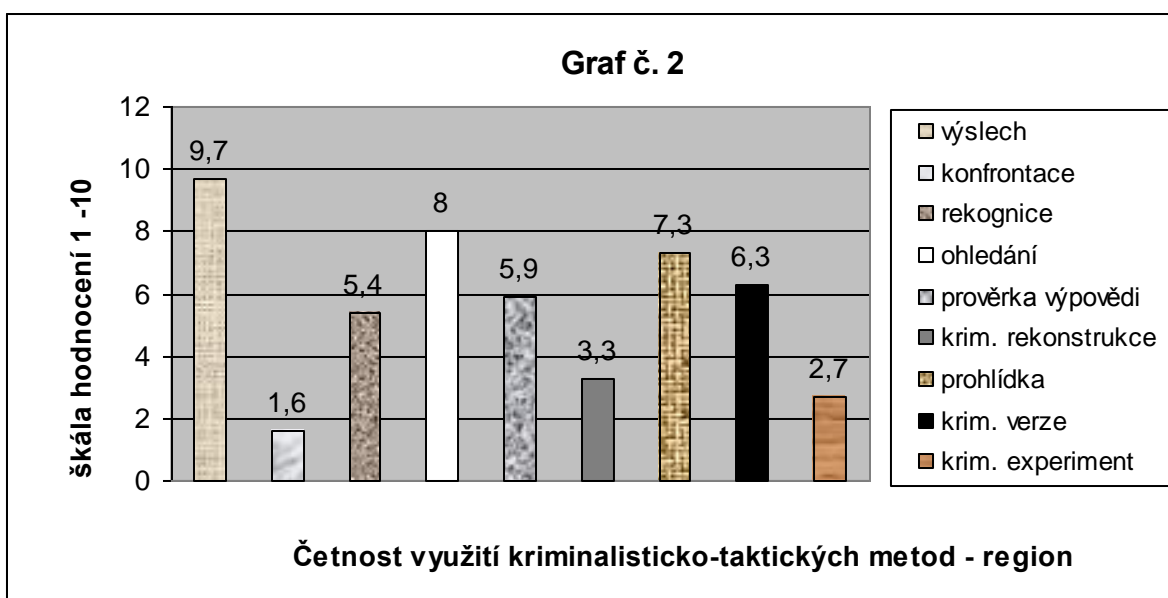
a) výslech b) konfrontace c) rekognice d) ohledání e) prověrka výpovědi f) kriminalistická rekonstrukce g) prohlídka h) kriminalistické verze ch) kriminalistický experiment (u každé uvedené metody uveďte Vámi předpokládanou efektivitu zaokrouhlenou na desítky procent – rozpětí od 10 % do 100 %)

Odpovědi respondentů na položené otázky při dotazníkovém výzkumu i při výzkumu řízeným rozhovorem (vyšetřovatelů) v rámci řízeného rozhovoru byly zpracovány graficky a písemně popsány. Analýza se zaměřila na dopracování se od někdy rozdílných názorů jednotlivých vyšetřovatelů na odhad efektivnosti a četnosti využívání kriminalisticko-taktických metod k určité jednotě v současných pohledech na četnost použití a efektivitu kriminalisticko-taktických metod. Obě formy výzkumu, a to jak dotazníkovou formou, tak i formou řízeného rozhovoru byly vzájemně komparovány.

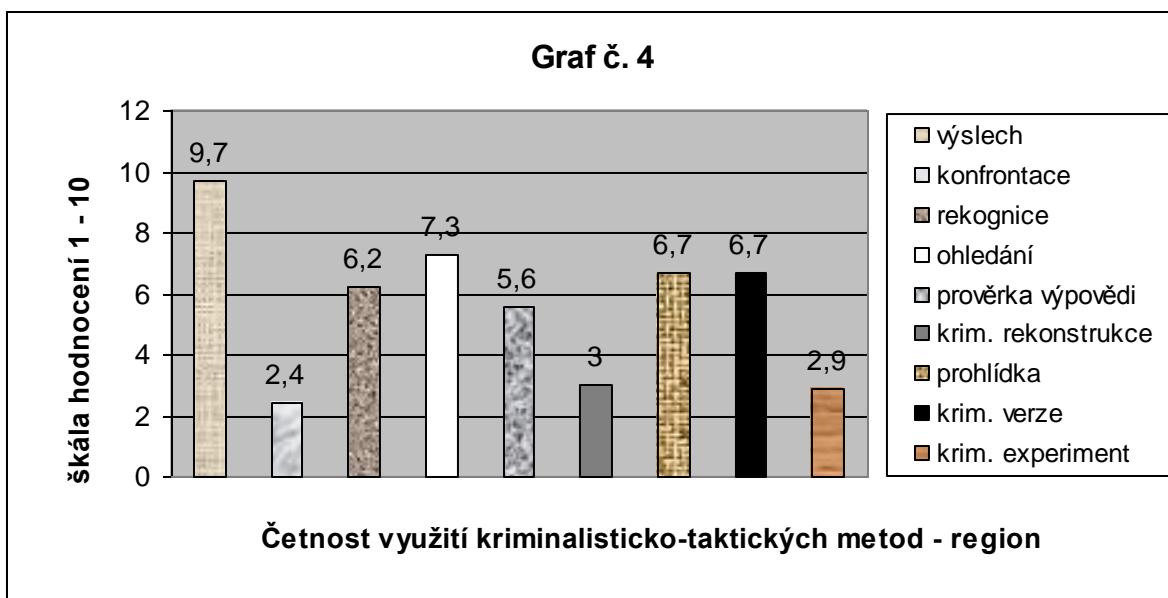
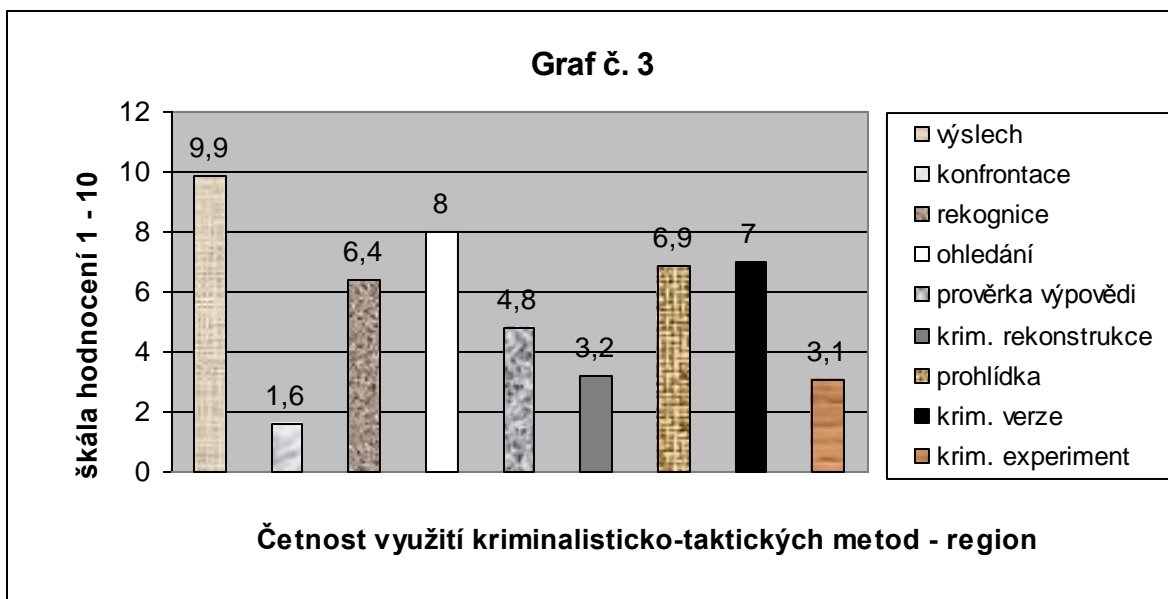
V první části výzkumu dotazníkovou formou, ve které odpovídalo na otázky týkající se četnosti používání kriminalisticko-taktických metod 105 respondentů ze tří regionů kde je statisticky nejvyšší nápad trestné činnosti na území České republiky, bylo zjištěno, že výslech je nejčastěji využívanou kriminalisticko-taktickou metodou (graf č. 1)

Oproti tomu nejméně využívanou metodou je konfrontace. Rekognice patří mezi poměrně často využívané metody a v praxi ji využil každý z respondentů. Mezi často využívané metody také patří ohledání místa činu, prohlídka a kriminalistické verze. Průměrné hodnoty odhadu četnosti využití kriminalisticko-taktických metod v dalších regionech se výrazně neliší. V severočeském regionu je udávána nižší četnost využívání rekognice a naopak vyšší četnost užívání prohlídky (graf č. 2).

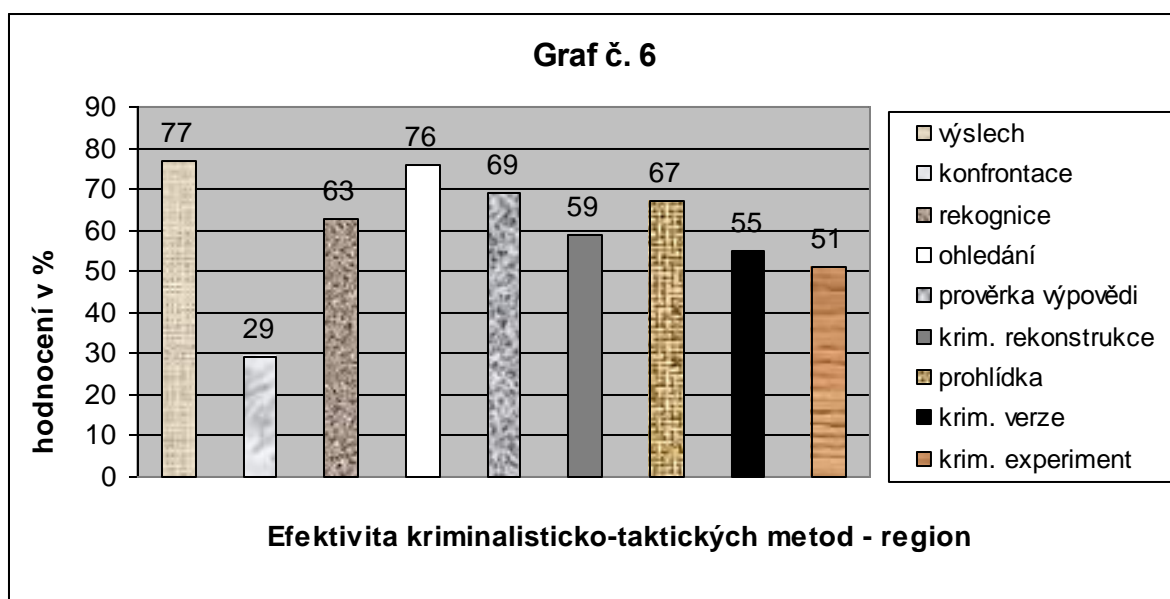
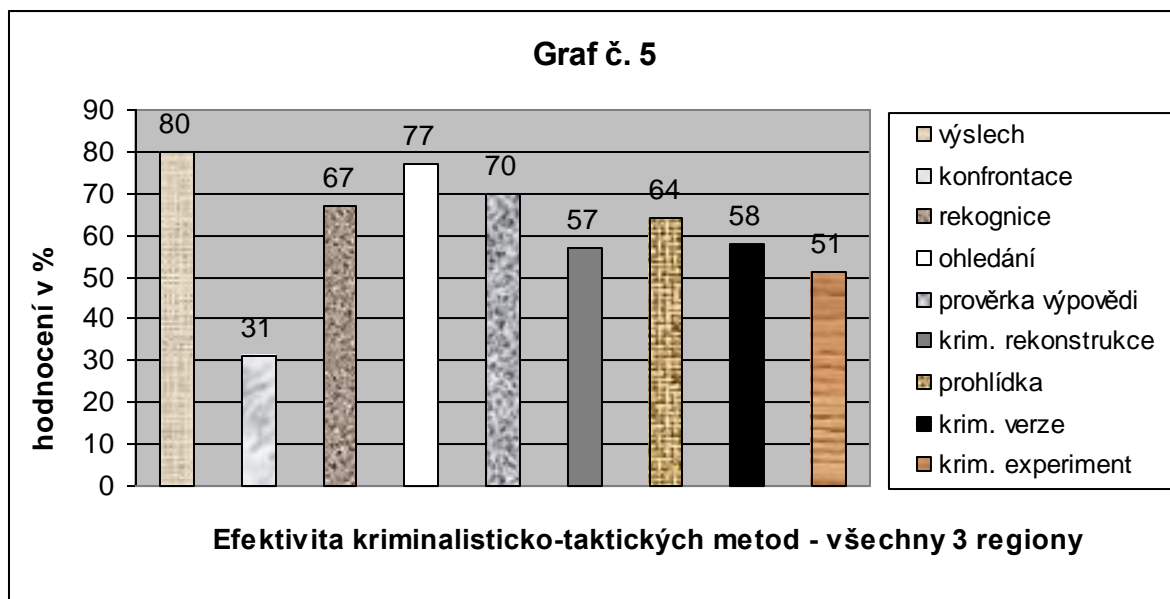
Průměrné hodnoty odhadu četnosti užívání kriminalisticko taktických metod ve středočeském regionu a Praze (graf č. 3) jsou velice podobné odhadu četnosti užívání kriminalisticko-taktických metod za všechny tři regiony (graf č. 1). Obdobné hodnoty byly zjištěny i v severomoravském regionu (graf č. 4).

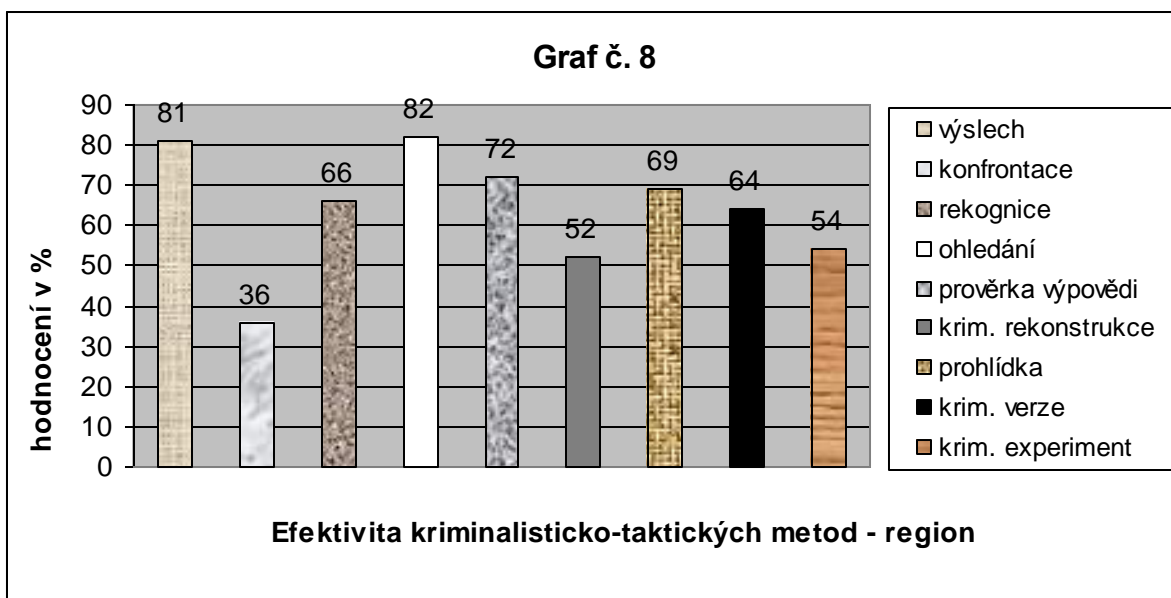
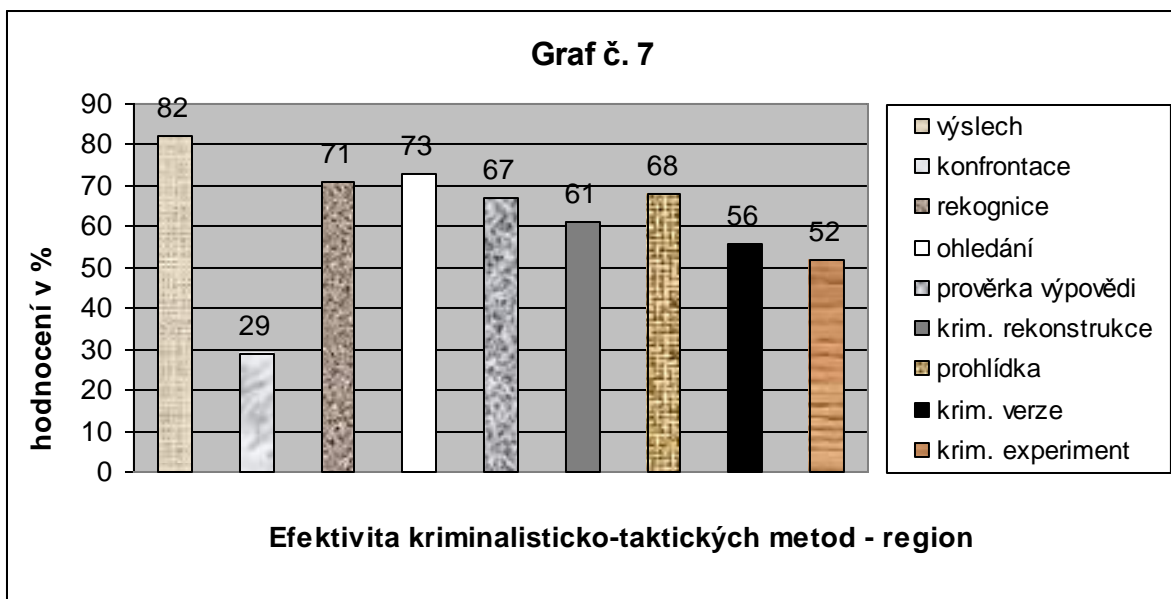
Celkově lze konstatovat, že zjištěné hodnoty potvrdily do určité míry předpoklady, které se týkaly četnosti využívání těchto metod, a to zejména tu skutečnost, že výslech je nejčastěji využívanou metodou, která četnosti využívání převyšuje výrazně ostatní metody. Stejně tak se potvrdil předpoklad, že nejméně využívanou metodou je konfrontace. Kriminalistická rekonstrukce a kriminalistický experiment patří dle předpokladů mezi metody, které nejsou často využívány respondenty. Ostatní kriminalisticko-taktické metody patří do skupiny, kde četnost využití je poměrně vysoká a uváděné hodnoty četnosti využití těchto metod jsou obdobné.

V této části výzkumu dotazníkovou formou odpovídalo 105 respondentů ze tří regionů České republiky, kde je statisticky nejvyšší nápad trestné činnosti i na otázky týkající se odhadu efektivity kriminalisticko-taktických. Výzkumem bylo zjištěno, že respondenti osm z devíti kriminalisticko-taktických metod považují efektivní více než z 50 %. Nejvyšší odhad efektivity byl zjištěn u výslechu, kde respondenti uvádějí průměrnou hodnotu 80 % a naopak

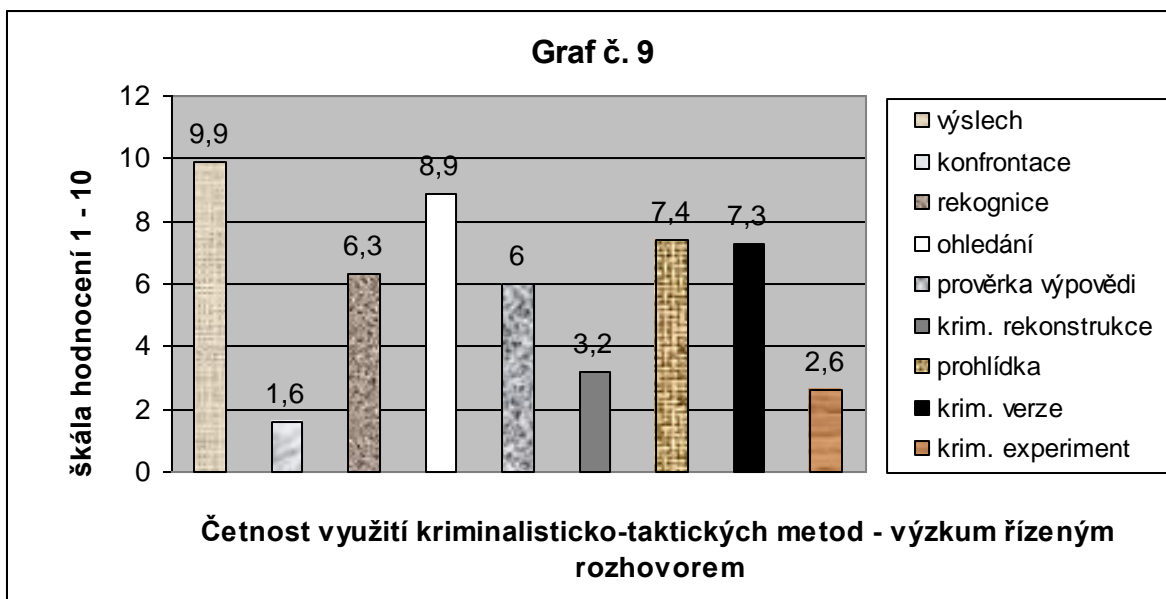
nejnižší u konfrontace, kde respondenti uváděli průměrnou hodnotu 31 %. Vysoké průměrné hodnoty byly uváděny u ohledání, a to 77 % a rekognice 67 % (graf č. 5).

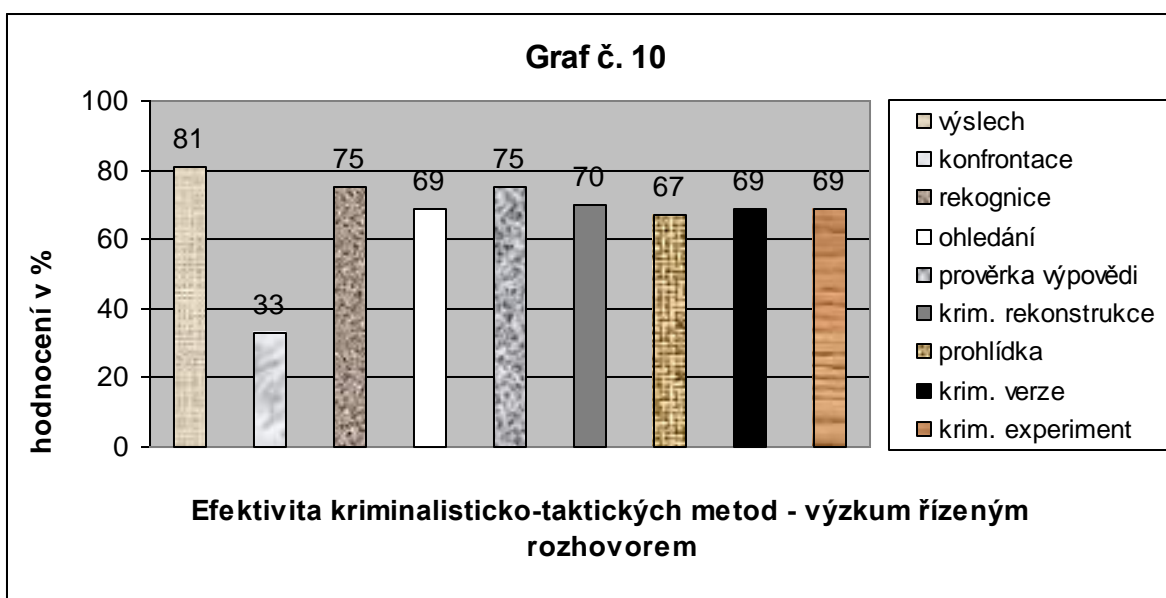
Průměrné hodnoty uváděné v severočeském regionu (graf č. 6), byly velice podobné průměrným hodnotám efektivity kriminalisticko-taktických metod uváděných ve středočeském regionu a Praze (graf č. 7) a v severomoravském regionu (graf č. 8). V severomoravském regionu bylo určeno ohledání jako metoda s nejvyšší průměrnou hodnotou odhadu efektivity ve výši 82 % a o 1 % převýšilo odhad průměrné efektivity výslechu. Celkově lze konstatovat, že uváděný odhad efektivity kriminalisticko-taktických metod, který byl zjištěn výzkumem za pomoci dotazníků je oproti původnímu předpokladu vyšší.

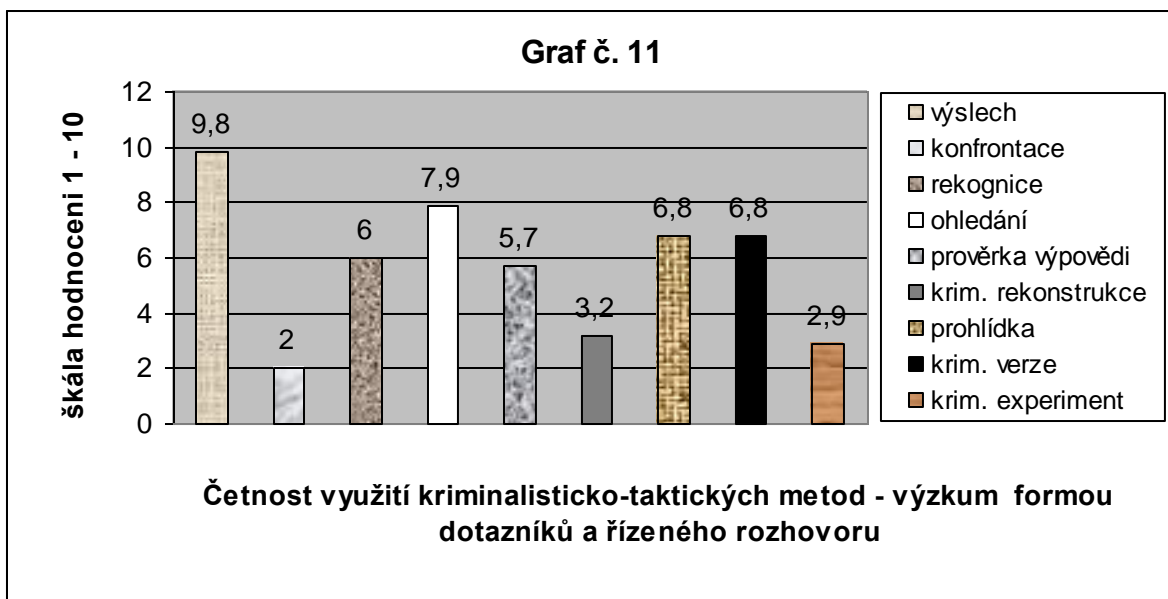
V první části výzkumu formou řízeného rozhovoru s patnácti respondenty, která byla věnována odhadu četnosti využívání kriminalisticko-taktických metod byly zjištěny následující hodnoty (graf č. 9). Průměrné hodnoty odhadu četnosti využití získané výzkumem formou řízeného rozhovoru se mírně liší od hodnot, které byly získány výzkumem za pomoci dotazníků (graf č.1). Výraznější rozdíl se projevil pouze u jediné z kriminalisticko taktických metod, a to u ohledání, kde se v rámci hodnocení v desetistupňové škále liší výsledky o 1,1 stupně.

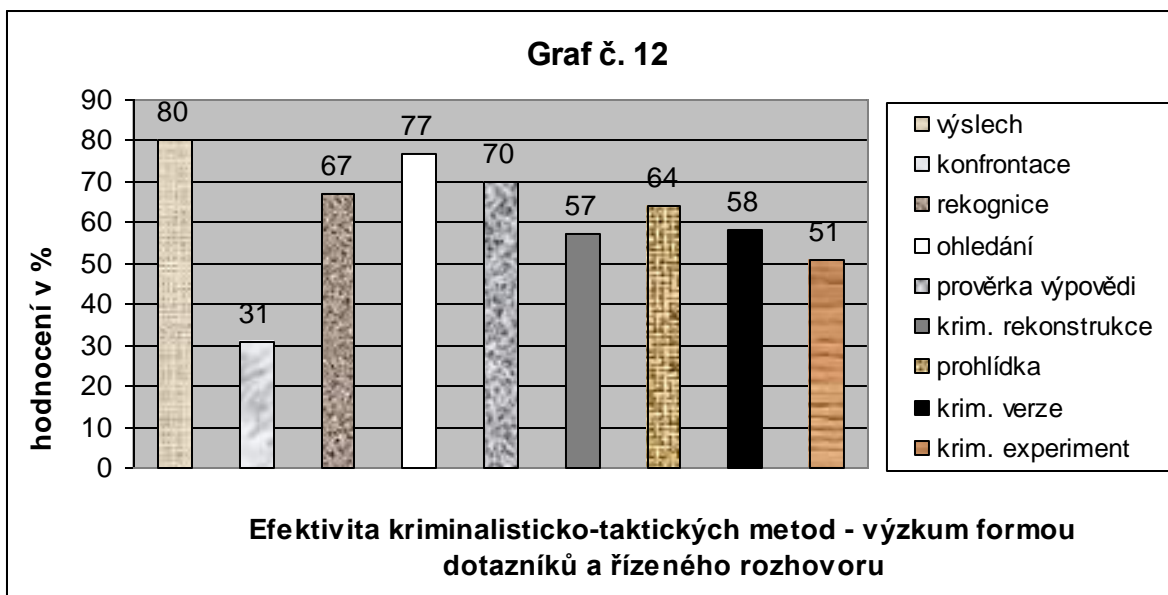
Výzkumem, který byl prováděn stejnou formou byl také zjišťován odhad efektivity jednotlivých kriminalisticko-taktických metod (graf č. 10). Oproti prováděnému výzkumu dotazníkovou formou (graf č. 5) se lišily průměrné odhady efektivity některých kriminalisticko-taktických metod, a to zejména kriminalistického experimentu, kde byl nárůst 18 %, kriminalistické rekonstrukce, kde byl nárůst o 13 % a kriminalistických verzí, kde byl nárůst o 11 %. U ostatních kriminalisticko-taktických metod byl nárůst odhadu efektivity nižší, a to u rekognice 8 %, prověrky výpovědi o 5 %, prohlídky 3 % a u konfrontace 2 %. Pouze u dvou kriminalisticko-taktických metod byl odhad efektivity nižší, a to u ohledání o 8 % a u výslechu o 1 %.

Z grafického znázornění odpovědí všech 120 respondentů, který byl získán při výzkumu za pomoci obou metod, a to jak výzkumem za pomoci dotazníků (105 respondentů), tak i odpověďmi zjištěnými za pomoci metody řízeného rozhovoru (15 respondentů) při odhadu četnosti využívání kriminalisticko-taktických metod (graf č. 11) je zřejmé, že odhady jsou velmi vysoké u výslechu a ohledání. Vysoké ohlady četnosti využití jsou také u

prohlídky, kriminalistických verzí, rekognice a prověrky výpovědi. Výrazně nižší odhad četnosti využití je, dle předpokladů, u kriminalistické rekonstrukce a kriminalistického experimentu a výrazně nejnižší u konfrontace. Z grafického znázornění odpovědí všech 120 respondentů při odhadu efektivity kriminalisticko-taktických metod vyplývá její vysoký odhad s výjimkou konfrontace, kde odhad efektivity je 31 %. Všechny následující metody mají dle respondentů průměrný odhad efektivity vyšší než 50 %. Nejeftivnějšími metodami se jeví respondentům výslech s 80 %, ohledání se 77 %, prověrka výpovědi se 70 %, rekognice 67% a prohlídka s 64 %. Výzkumem, který byl prováděn se 120 respondenty

za použití dvou výzkumných metod, a to dotazníkovou metodou a metodou řízeného rozhovoru, se podařilo potvrdit všechny tři hypotézy stanovené pro tento výzkum. Respondenti potvrdili, že četnost využívání kriminalisticko-taktických metod, s výjimkou konfrontace, je vysoká. Stejně tak potvrdili, s výjimkou konfrontace, vysoký odhad efektivity kriminalisticko-taktických metod. Rekognici označili za metodu, která patří mezi nejčastěji využívané metody a jejíž efektivitu ohodnotili 67 %. Zajímavé se jeví to, že u rekognice je efektivita, uváděná respondenty ve výši 67 %, srovnatelná s výzkumnými údaji udávanými ve

vzdělávacím projektu prováděném ve Spolkové republice Německo, konkrétně ve spolkové zemi Baden-Württemberg² v roce 1998. Ve výzkumném projektu, který zpracovával 10.810 relevantních dat jednotlivých případů provedených rekognic, a který byl zpracováván vysokou školou pro Policii ve Villingenu-Schwinningen, byla udávána efektivita 76%. Tento výzkumný projekt byl ojedinělý svým rozsahem a množstvím sledovaných ukazatelů a výsledky tohoto projektu, které mají určitě vysokou vypovídající schopnost, nelze v žádném případě nijak zpochybňovat. Efektivitou se rozumí pozitivní výsledek rekognice, při němž ztotožňující osoby (jak poškození, tak i svědci) jistě poznali poznávanou osobu. Hodnoty efektivit rekognic, které byly zjištěny v rámci výzkumu prováděného v rozsáhlé monografické práci prováděné v tehdejší ČSSR věnované všem aspektům rekognice³ jsou podobné. Jisté poznání činilo u poškozených 79,3 % a u ostatních svědků 69,3 %. Kategorický pozitivní výsledek jistého poznání celkově činil 76,2 %.

Dosavadní empirický výzkum týkající se použitelnosti a efektivnosti rekognice potvrdil správnost výběru této metody pro navazující výzkum. Rekognice byla vybrána k dalšímu empirickému výzkumu, jak na základě provedeného výzkumu četnosti jejího použití a její efektivit, tak i na základě dalších kritérií, kterými je např. posouzení jejího historického vývoje, zákonného rámce při jejím používání, složitosti a náročnosti této metody.

Závěrem lze uvést, že výzkum za pomoci řízeného rozhovoru probíhal v roce 2006 a výzkum za pomoci dotazníkové metody v roce 2008. Chci poděkovat všem respondentům, kteří se podíleli na tomto empirickém výzkumu s ohledem na jejich ochotu a čas, který věnovali tomuto výzkumu. Zároveň chci poděkovat prof. PhDr. Jirímu Strausovi, DrSc., který je mým školitelem v rámci doktorandského studia, se kterým jsem mohl pravidelně konzultovat tento výzkum.

Literatura

Forschungsprojekt – Praxis des Wiedererkennungsverfahrens bei der Polizei des Landes Baden-Württemberg, Fachhochschule Villingen-Schwenningen, Hochschule für Polizei, 1998 s. 29.

Kolektiv autorov *Kriminologia – všeobecná časť, 2. diel*, str. 67, Bratislava : Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 175 s. ISBN 80-8054-394-1.

PROTIVINSKÝ M., TIPLICA M. *Teorie a praxe v trestním dokazování znovupoznáním osob a věcí*, Praha 1986 s. 88.

Key words: criminalistic-tactical methods, effectiveness of criminalistic-tactical methods, applicability of criminalistic-tactical methods

Resume

Performed research contributed to recent findings of relevant data with the utilization of criminalistic-tactical methods with the aim of evaluation of effectiveness and multitude with the usage of these methods. By means of the research, mentioned phenomena were discovered with respect to practical experiences of 120 investigators of the Czech Police in three regions with the highest rate of criminality, which – in my opinion – document (with the

² Forschungsprojekt – Praxis des Wiedererkennungsverfahrens bei der Polizei des Landes Baden-Württemberg, Fachhochschule Villingen-Schwenningen, Hochschule für Polizei, 1998 s. 29.

³ PROTIVINSKÝ M., TIPLICA M. *Teorie a praxe v trestním dokazování znovupoznáním osob a věcí*, Praha 1986, s. 88.

exception of confrontation) relatively high effectiveness and multitude with using the criminalistic-tactical methods.

pplk. JUDr. Jaroslav Müller
Policie České republiky
Útvar pro odhalování organizovaného zločinu
Odbor padělání
e-mail: Jaro87@seznam.cz

Recenzent: prof. Ing. Václav Krajník, CSc.